



ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT** **UKRAINIENNE**

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE
FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 3-4 (694-94) Рів вид. XVI. 1 березня 1940 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

З М І С Т :

1. З ПРИВОДУ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСУ в Америці	1
2. ОЛЕКСАНДЕР ШУЛЬГІН. — Під одним прапором. III. Форми порозуміння	4
3. САН ГУММЕРУС. — Де-що із спогадів	8
4. ЯНУС. — З Франції до Фінляндії. На Північній Землі	13
5. З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ А. ПРОРІЗНИЙ. — У Фінляндії. — Справа «Альт- марку». — Конференція в Копенгазі. Місія Сом- нера Уельса	15
6. ОГЛЯД ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ. ген.-штабу сотн. В. СОЛОНАР. — Фінляндія	18
7. УКРАЇНА ПІД СОВІТАМИ	22
8. ВІСТІ З ХОЛМЩИНИ, ПІДЛІЩІ І ЛЕМКІВЩИНИ	26
9. ЕКОНОМІКА. Д. ПІСНЯЧЕВСЬКИЙ. — Економічний чинник в боротьбі за незалежність	27
10. МИХ. ЄРЕМІЇВ. — Проф. д-р Софія Русова	29
11. ВІД УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ В ПАРИЖІ	30
12. ХРОНІКА	32

Т Р И З У Б

■■■■■■■■■■ Т И Ж Н Е В И К ■■■■■■■■■■

ОРГАН БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ
ЗАСНОВАНИЙ 15 ЖОВТНЯ 1925 РОКУ

— СИМОНОМ ПЕТЛЮРОЮ —

Число 3-4 (693-694) Рік вид. XVI 1 березня 1940 р. Ціна 2 фр.

Париж, 1 березня 1940 року

З ПРИВОДУ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСУ В АМЕРИЦІ

Оскільки тяжко, а то й не можливо, за нинішніх обставин скликати всеукраїнський конгрес, остільки, теоретично, можливі українські конгреси в окремих країнах, особливо в тих, що лишилися нейтральними і де воля зборів нічим не заперечена. Цілком тако-ж зрозуміло, що українці, як в Сполучених Державах, так і в Канаді взялися за думку скликати свої конгреси в цих країнах. Але оскільки ми можемо судити з останньої української преси в Америці, справа ця зустрічає великі внутрішні труднощі: в Канаді ще не дійшло до попереднього порозуміння — передумови скликання конгресу; в Сполучених Державах здавалось вже, що конгрес фіксовано на середину березня, але останні вістки говорять, наче-б то, за те, що справу знов одкладено з огляду на нові внутрішні тертя.

Все ж ми сподіваємося, що в обох державах Північної Америки ці конгреси таки відбудуться. Звичайно, це буде поразка подія в нашому українському житті, але корисною вона буде лише при певних умовах — коли конгреси ці зрозуміють значіння і дійсну роль українців у Америці. Одну з таких умов формулює Український Комітет у Парижі в своїй новій декларації, що її уміщено в цьому ж номері нашого журналу:

«Високо цінуючи національну активність Американських українських емігрантів, розуміючи що вони, як громадяне Спо-

лучених Штатів та Канади, можуть принести величезну користь українській справі, Комітет виразно застерігає, що коли американська еміграція може принести дійсну користь українській справі, вона мусить підтримати змагання нашого національного, легального Уряду. В цей мент, Уряд для України особливо потрібний, і тим паче, коли він існує, обов'язок всіх українців його підтримувати. До того-ж Уряд в своїй декларації заявив, що він прагне до свого поповнення на ґрунті коаліційности, отже він аніяк не відкидає співпраці з іншими українськими угрупованнями, оскільки він дійде з ними до порозуміння.

Спрзеу поставлено дуже ясно й над цим слід уважно задуматись українцям Америки. Знаємо, що певна група намагається, щоб самі майбутні конгреси взяли в свої руки керування цілим українським життям, себ-то взяли на себе місію якогось нового уряду. Сподіваємось, що згаданий групі не вдасться нае'язати конгресам такої ідеї, бо привели б вони не до прогресу в нашій справі, не до координатії зусиль, а що ще більшої анархії.

Україна в цей час потребує мати Уряд, як потребували його на еміґрації в 1914-1917 і сках чехи, як потребують вони його й нині, як потребують його так само й поляки. Події йдуть швидким темпом. Коли сьогодні офіційно Уряд УНР ще не визнаний, то скоро можуть потребувати його саме ті держави, до яких нині він звертається.

З його ж може складатись цей Уряд: ясно, що з громадян Української Народньої Республіки, з тих, що, покинувши Велику Україну, чи одну з недавно захоплених Соєїтами земель українських, не приймали жадного нового громадянства, що з погляду законів чужих держав стали апатридами, а з свого погляду вважають себе громадянами Української Народньої Республіки. Вони не залежать від біжучої політики тої держави, в якій зараз перебувають. Юридично вони вільні робити політику яку хочуть і де хсять. З таких елементів і складається Уряд Української Народньої Республіки. Розкиданий до війни в трьох європейських центрах, збираючись лише час від часу на спільні засідання цей Уряд, коли обставини того вимагали переніс всю свою активність в один центр — Париж. Друге, що треба би відмітити, це факт, що українці, які стали громадянами вільних держав Америки, як не болить їм українська справа, одірвалися цілком природне не тільки від України, але й від європейського життя взагалі. Не можуть же вони претендувати на керуючу ролі в тому пеклі, яке уявляє собою Європа, розібратися у всіх деталях дуже складної політичної ситуації. Коли Уряд УНР, коли керуючі ксла політичної еміґрації в Європі, коли нарешті ті, що тільки тепер вийшли з західних земель, зберегли, цілком природне, почуття і зрозуміння того, що діється

на нашій Батьківщині, чого хоче, до чого прагне та чи інша верства нашого народу, то чи може це про себе сказати українець в Америці?

Що й казати з погляду демократичного Уряд і його співробітники потребували б звернутись до народу свого, з'ясувати волю його через нові вибори, але кожний розуміє, що це не можливо. І все ж ці люди були колись обрані, все-ж вони в тій чи іншій ролі, в Центральній Раді, в самому уряді на своїй землі діяли, отже вони мають право вважати себе еманцією України більше, ніж будь хто. Так само, що до Західніх земель можна сказати про тих, що ще не давно брали участь в виборах, займали на своїй землі різні високі становища.

Натурально за кордоном українці в Америці уявляють безперечну більшість. Але чи з демократичного державного погляду допустимо, щоб частина українського народу, що пішла шукати долі й педолі на чужину, що прийняла громадянство чужих, хоч і дружніх нам держав, керувала б долею України?

Ще раз повернемося до прикладу чеського та словацького в 1914-18 роках. Їхня американська еміграція відіграла велику роль, але саме тим, що вона допомагала в їх праці тим дітям, що від землі прийшли, що в самій Чехії чи Словаччині сформувалися, діяли й вийшли на еміграцію. Не американські дітячі, а Маса-рик з Бенешом стали на чолі проводу. Це було розуміється природним. Але в ті часи чехи мусіли творити новий уряд, ми ж маємо за собою стару державну традицію, маємо легальний Уряд, створений на своїй землі.

Хто справді сумлінно може одкидати значіння легального титулу нашого Уряду? Те, що Уряд зберіг себе на протязі довгих і тяжких років вигнання, чи не є його величезною заслугою? Легальність ця має велике значіння для чужих держав, коли вони матимуть до діла з цим Урядом. Чимало держав свого часу визнали Україну, чимало з них мали до діла саме з Урядом УНР, отже легше в і д н о в л и т и свої зносини з Урядом, який вони колись вже визнавали, ніж пав'язувати відносини з повими людьми, з новою установою, яка не на Україні навіть утворилася-б, а десь за Океаном в далекій Америці.

І, нарешті, коли Уряд зберіг непереривність свою, він на протязі 20 літ не міг бути ні фізично ні політично цілком тим самим. Люди вмірають, змінюються — установа лишається, але ця установа в залежності від політичних обставин і нових людей може зміняти в де-якій мірі своє поступовання. Сучасний Уряд, як це сказано в останній його декларації, як це згадано в цитованій вище заяві Українського Комітету зрєбив нову й поважну пропозицію — порозуміння між ріжними напрямками, з тими елементами, що з ним порозумілися і поширення самого Уряду на принципі коаліційности. З цього логічно випливає, що оскільки і серед українських утворень в Америці, знайшлися б такі, що на це порозуміння пішли б, що знайшли б фізичних осіб, які належа-

ли б до катеґорії «громадян Української Народньої Республіки», або які б пішли на ризико позбавлення їхнього сучасного громадянства, їх співпраця в Уряді була б безперечно і корисною і бажаною.

Ролі і поле для діяльності українців Америки є колосальні, вони перш за все можуть безпосереднє впливати на політику своїх держав, значіння яких в світовому житті величезні. Вони могли б дати Урядові і моральну і матеріяльну підтримку. Могли б сприяти успішности дипломатичної його праці, прискорення офіційного відновлення з ним зносин чужоземних чинників. Могли б дати йому те мінімальне забезпечення, яке б дало Урядові більшу волю рухів, дали б змогу ширше поставити нашу акцію, дало б повну незалежність від всіх матеріяльних обставин, які можуть стояти на перешкоді до здійснення великих планів.

Ми вітаємо ідею об'єднання, як Українців у Сполучених Державах, так і в Канаді, але ми певні, що об'єднання справді всеукраїнське може статися при сучасних тяжких умовах тільки практичним шляхом, який пропонує Український Комітет в Парижі. Про цей шлях читачі наші знайдуть докладніші роз'яснення в цьому номері, в статті за підписом голови Комітету.

П І Д О Д Н И М П Р А П О Р О М

ІІІ. Ф о р м и п о р о з у м і н н я .

Як здійснити порозуміння й співпрацю міжукраїнську?

В попередних статтях ми вже згадували про думку про Всеукраїнський Конґрес. Але, коли практичне здійснення його виявилось нереальним в довоєнні часи, тим більше буде ця ідея утопічною пині, хоч би й з огляду на технічні непереможні труднощі.

Практично-ж ми бачимо, що, відчуваючи поважність моменту, в різних країнах повстала думка про створення об'єднуючого органу, між іншими і в Сполучених Державах Північної Америки та Канаді.

Але, як та де створити орган, що координував би, а з часом і направляв, українську акцію?

Думати, що це може здійснити одне якесь угруповання, як би добре не було воно з'організованим, в наших обставинах є річчю неможливою. Думати, що ріжні течії між собою безпосеред-

не порозуміються при умові неможливості скликати нині чогось подібного до всеукраїнського конгресу, теж є річчю утопічною. Отже мусіла знайтись якась установа, що по самій структурі своїй на те надається і ця установа мусіла взяти на себе ініціативу створення такого всеукраїнського комітету.

Таку ініціативу і взяв на себе, у вересні місяці минулого року, Уряд УНР, що покликав до життя Український Комітет в Парижі.

Традиція національна, державна традиція — це річ велика. Ми не сміємо відрікатися від свого минулого, бо тільки малокультурні народи не розуміють того, що нація складається з суми тих аусиль, що їх провадять цілі покоління. В 1917-18 роках повстала Українська Народня Республіка. Зусиллями цілого народу нашого було проголошено незалежність України, кров'ю найкращих її синів було її окроплено. Дні ІІІ-го Універсалу та Універсалу ІV-го, виданих Центральною Радою, дні 20-го листопаду 1917 року та 22 січня 1918 року — великі, незабутні дати в нашій історії. Вони дали нашому народові великий ідеал, що його він вже ніколи не зречеться. Державности своєї в ті часи не вдалося нам вдержати. Тому завинили історичні обставини, що й казати... і помилки наші і наша непідготованність до здійснення тих великих завдань. Але це не дає нам права зрітися того славного минулого, до нього мусимо ми нав'язувати всю дальшу нашу працю. Традиція УНР полягає не в помилках минулого, а в самому факті існування державности нашої. Так само в уяві тих, що критикували політику Уряду УНР за кордоном, вона майже ідентифікується з варшавським договором, з політикою порозуміння з Польщею. Але і це з погляду історії лише епізод в нашій боротьбі. Важливим є те, що Уряд УНР завдяки Симонові Петлюрі і його наступникам ні на хвилю не припинив свого існування, отже лишається непорушним символом державности нашої. І не лише символом: не маю зараз наміру боронити те, що викликало найбільшу критику — договір 1920 року (в попередній статті ми виразно сказали — це вже справа минулого), а згадаймо лише те, що протягом 19 років свого перебування на чужині Уряд з найбільшою активністю перед всіма міжнародними чинниками, безперестанно й авторитетно, репрезентував українську справу. В 1919 році Європа про нас не знала й нас не розуміла. Нині про це говорити не доводиться: нас знають в самих різних колах, нам симпатизують, починають з нами рахуватися. Але чи це було-б можливим, коли б викреслили ми всю діяльність уряду в Женеві і по різних столицях? Коли б не існувало всіх численних мемуарів Уряду, всіх публікацій, всіх виступів на міжнароднім ґрунті, всієї його дипломатичної роботи? Коли б не існували й не працювали б у цілому світі систематично великі організації — цивільні й військові, які в своїй чинності підтримували Уряд УНР ?

Отже традиція, легальність доповнена була ч и н о м .

Де кому уявляється ще, буцим-то традиція УНР — це лише Наддніпрянська, монлив, справа. Ні, й це не так. Голова Директорії Симон Петлюра, після злуки Великої України з Західною Республікою, був Головою Держави, ц і л о ї України.

Отже ми маємо глибоке переконання, що Уряд УНР це й є тією установою, що поставила собі за завдання створити спільний фронт або принаймні координувати діяльність всіх комітетів та угруповань українських.

Комітет працює активно, але він все ще знаходиться в стадії організації. З часом, коли б вдалася об'єднуюча акція Комітету, може б пощастило йому здійснити своє завдання: він міг би перетворитись в Національну Раду, з думкою якої Уряд мусів би конче рахуватися. Практика де-яких поневслених, дружніх нам, народів показала, що така організація цілком доцільна, і наші приятелі грузини, наприклад, зберегли уряд, але разом з тим створили ширший центр, до складу якого (як і до парламентів) належать і члени уряду їхнього.

Але ми поставили собі два запитання: а) хто мав надати ініціативу для складення Комітету — й на це відповідь дали; б) друге питання — де на нашу думку мусить існувати цей Комітет. Наша відповідь ясна: в Парижі або Лондоні, в столицях тих держав, що одверто стали на оборону права й свободи народів. Німецький уряд, що свого часу устами своїх відвічальних представників буцим-то хотів підтримати справу України, двічі зрадив українську справу. Не можемо й не маємо жадних підстав вірити сучасним провідникам Німеччини. Після союзу Берліна з Москвою ясно по чийому боці ми мусимо стояти. Тому й повстав наш Комітет у Парижі і тут мусить бути й центр нашої акції.

* * *

**Що ж конкретно пропонує громадянству Комітет?
Про це він виразно зазначив у своїй відозві:**

Розуміючи вагу тих завдань, що повстають перед ним, Комітет буде прагнути до посилення свого складу представниками всіх тих українських угруповань, з якими він прийде до бажаного порозуміння. Так само бажає Комітет встановити координацію праці з тими організаціями, які в інших країнах мають аналогічні з нашим Комітетом завдання.

Отже, не обмежуючись оголошенням відозви, Комітет листовно звернувся до низки осіб і установ самих різних напрямків з пропозицією для порозуміння. Кожна організація, що вийде в контакт з Комітетом, що порозуміється з ним на спільних засадах, може послати своїх кандидатів до Комітету. Але, розуміючи, що такий персональний вступ навіть технічно не завжди можливий (хоча б і з огляду на дистанцію), Комітет намічає й другий метод

— порозуміння, контакт з організаціями центрального характеру, що створюються в інших країнах.

Символично об'єднання принаймні територіальне вже сталося: Комітет запросив до свого складу представників Галичини та Буковини, а серед перших, — відомого діяча, члена УНДО Володимира Соловія, що є другим заступником голови Комітету.

Другий етап — це порозуміння з представниками тих груп, що дотепер стояли в рішучій опозиції до Уряду й тих громадських кол, що його підпірали.

Третій етап, і то дуже важливий, це порозуміння чи принаймні тісний контакт і співпраця з американськими організаціями нашими, людське й листовне зближення з організаціями розкиданими по всій земній кулі. Вже починають знаходити відповіді — відгукнулись румунська та бельгійська наші еміграції. Комітет чекає далшого відгому на його заклики.

Комітет надає особливого значіння порозумінню з американськими українцями. Нині, коли П'ємонт наш — Галичина й Волинь — попали під московське ярмо, роля американських українців особливо важлива, особливо відвічальна. Від них чекаємо ми моральної, людської та матеріальної підтримки... Вони можуть відіграти в цей час величезну ролю.

* * *

Отже Комітет український в Парижі пропонує конкретно способи координації активності українського громадянства. Ми не нав'язуємо нікому обов'язково своїх ідей: ми закликаємо лише до координації, до порозуміння. Сам Уряд, на чолі якого стати мені довелося вже після повстання Комітету, так само прагне до порозуміння, до коаліційности. Коли я особисто, після того, як три роки стояв осторонь від активної політичної праці, добровільно до нього вернувся, то головна моя мета саме й полягала в тому, щоб всяким способом сприяти створенню єдиного національного фронту: обставини дійсно вимагають єднання. Можу рішуче засвідчити, що відсутність порозуміння надзвичайно шкодить нам, зневажає нас перед чужинцями. Нині може прийти до таких подій, що українська незалежність стане зовсім можливою, реальною. Але це залежить не тільки від обставин, від міжнародної кон'юнктури, але від нас самих.

І ми гаряче, всім серцем і всім розумом нашим закликаємо все громадянство наше, що по світі розкидане, до порозуміння, до співпраці. Немає амбіцій. Є справа, — велика справа. Є хвиля, коли надовго рішається доля України: чи бути надалі під ворожим чоботом, чи стати вільною, незалежною... Від порозуміння нашого у великій мірі це залежить. Ми несемо прапор, що ми його винесли з України. Це прапор блакитно-жовтий, всім нам однаково милий та дорогий. Під одним прапором вмірали наші люди на степах Великої України, в Галицькій землі за справжню соборність цілої Нації нашої.

Під цей прапор кличемо ми всіх Українців.

Олександр Шухвич

Д Е - Щ О І З С П О Г А Д І В *)

Одного івітнєвого пополудня 1903 року сиділа я якось за моїм столом до писання в помешканні на вулиці Константінсгутау число 8 у Гельсінґфорсі, яке моя тітка наймала для своїх дітей, що студіювали на Університеті.

На дворі лив дощ, як із відра, й мене дуже мало цікавила тема моєї тези, що я її готувала, а натхнення було ще менш.

Задзвонив дзвінок біля вхідних дверей і в кімнату ввійшов мій наречений. Він поклав на столі великий пакунок, недбайливо завинений в старі газети.

— Що то за пакунок? — запитала я.

— Я прошу тебе дуже його не чіпати, бо в ньому 15 кілограмів динаміту, що я його маю перепровадити до Англії.

— Що що?

— Наш приятель — інженер, приобіцяв нам виробляти бомби. Якщо йому справді пощастить цей намір, кинемо їх на гаспидського ворохобника генерал-губернатора Бобрікова та на кількох фінів-зрадників.

Здивовано подивилася я на мого нареченого. Він, з дівочим лицем і глочною талією, здається тако-ж відчував, що не надається на кидача бомб.

— Сподіваюся, що ти не перечитеш?

Що я могла відповісти? Я й моя двоюродна сестра, Рашель, пильно відвідували студентські зібрання, що відбувалися в підвалах Студентського Дому. Там, наш улюблений голова, Доктор Жєні Аф Форселєс — одна з тих фінських жінок, що найбільше спричинилася до здобуття жінкам виборчого права в таку бурхливу епоху, як 1905 рік — вказувала нам шляхи й навчала нас, яких засобів слід нам, студентам, застосовувати для повалення й знищення того страшного гніту, під яким стогнала Фінляндія за Бобрікова, зносячи на собі всі протизаконні діяння, як його самого, так і його жалюгідних ставлеників.

Відвідування й заховування таємниць цих зібрань, що по природі своїй були дуже таємними, сильно непокоїло нашу молоду тітку, на обов'яз-

*) Пані Сан Гуммерус є дружиною проф. Гуммеруса, колишнього посла Фінляндії до України за часів Гетьманату й часів Директорії. Велика прихильниця України, вона з особливим пієтетом ставилась до покійного Головного Отамана Симона Петлюри. Пані Гуммерус була ласкава подати до нашого журналу оці цікаві сторінки спогадів з часів, коли Фінляндія вела боротьбу проти царської Росії. Як побачуть читачі, одним з героїв цього цікавого оповідання є її чоловік, тоді ще її наречений. В часи, коли Фінляндія бореться з такою відвагою проти московської навали, цікаво перечитати ці спогади про колишню боротьбу. Ред.

ку якої лежав догляд за хатою, за племінниками й племінницями. Не зважаючи на її настирливість і здогадливість, їй ніколи не вдавалося викрити наш секрет.

— Ти справді маєш удатися до Аггіблі в такий дощ?

— Це ж знаменита погода для того, щоби з найменшим ризиком я не був вислідженим агентами Бобрікова.

Весною 1904 року в Гельсінгфорсі, як ніколи перед тим, копошилося шпionів. Наречений мій був дуже підозрілий.

У вересні місяці він приймав участь в Конгресі в Стокгольмі, що його влаштували фінляндські засланці під головуванням великого патріота Лео Мешелена, де запала ухвала поборювати пригноблення й брутальну силу всіма способами, не виключаючи, навіть пролиття крові, для того, щоби здобути Батьківщині свободу й незалежність.

Окрім того, москалі заарештували двох з серед його найближчих друзів і їм загрожувала Шпалерная й відома Петропавловська кріпость. І тільки завдяки енергійному старанню й великій дипломатії нашого учтиво шанованого Ректора Університету Едуарда Г'елта, їх було звільнено.

Вже наближалася ніч, коли мій наречений запропонував мені запитати у моєї тітки, чи, з її ласки, не позичила б вона хустки. Тітка моя з примістною сповнила це бажання. Ми завинули в хустку динаміт, скололи його шпильками й пакунок, таким чином, мав добрий вигляд.

Завинаючи його, ми спокійно собі розмовляли з безтурботністю тої молоді, для якої Батьківщина, її незалежність і свобода, було єдине пекуче питання. А що це були 15 кілограмів динаміту, то від цього мали ми не більш страху, а ніж як би це був пакунок чоколадових цукерок від Фазера.

Спокійний і вдоволений, з пакунком під пахвою, зник мій наречений у темі зливної ночі.

Я знову засіла за свою тему, що вже й перед тим мене мало цікавила, а тепер то й цілком втратила інтерес до мене.

Нарешті я наважилася послухати поради мого двоюродного брата, щоб переписати його тему, яку він свого часу рівно-ж зкопіював — метода якої дотримувалися всі студенти моєї генерації в композиціях нашого професора курсу шведської мови, що роками не міняв сюжетів.

Прийшла весна й з закриттям курсів, вернулася я до маєтку мого батька коло Або.

На Івана-Купала сподівалася я приїзду мого нареченого, що мав перебути літо з нами.

До краю щасливий висів він з воза, що посилено за ним на станцію, й ціла родина радісно його привітала.

Два дні тому Бобріков заплатив своїм життям за злочини й звірства, що ними він обдарував Фінляндію. Один наш молодий приятель, син одного генерала, заскочив його на сходах Сенату й застрілив. За вечерею батько мій, що вчився у військовій школі спільно з батьком Шаумана, похвалив шляхетний чин Євгена. Після того, як він трьома стрілами на смерть поранив Бобрікова, намірив він зброю в своє тім'я, стрілив і впав мертвий, як сніп.

Вечер був ніжний, такий, які звичайно бувають на Півночі о півліта, ясный, як день.

Пішли ми з моїм нареченим на довшу прогульку садом і парком. Дійшовши до берега затоки, посідали ми на помості, до якого прив'язувано кораблі. Сонце помалу спадало за безкрайй ліс, що по другому березі затоки. Небо було тускло-рожеве. Чути було легкий шелест. Це чудовий олень входив у воду; гублячи, мало по малу, під собою ґрунт він поплив й за недовго видно було лише його голову, вквітчану величезною роговою короною, що губилася в розцвілих водних лілеях.

Навкруги було тихо. Легке тріпотіння в повітрі від лету диких качок, а здалека долітали звуки акордеону. Це й все, що руйнувало тишу цієї божеської літньої ночі.

Ми поникли глибокими думками. Мої кружляли навколо Євгена й його героїчного чину. Близький приятель одного з моїх двоюродніх братів, він постійно бував у нього в хаті. Перед моїми очима стала картина — масковий балъ — як танцювали ми спільно і як він дуже веселий кидає паперові стрічки на своїх приятелів. Хто з нас подумав тоді, що оцей Євген Шауман, що його кожен з нас уважав за добре відомого, був готовий жертвувати своє життя для Батьківщини?

Мій наречений урвав мовчанку.

— «Якою дрібною й дитинячою здається мені ідея наших замахів. Знаєш в чім криється наша слабість? — Ніхто з нас не хотів би жертвувати своїм життям. Спровадити на той світ Бобрікова? Так. — Жертвувати своїм життям? — Ні. Євген, що знав наші наміри, приобіцяв нам, що він сам заопікується справою виконання вироку Батьківщини супроти тирана. А як би це йому не повелось? Тоді черга за нами. Слава Фінляндії, що дала життя такій людині.

— «Знаючи про день і годину, в яку Євген має сповнити свій чин, можеш собі уявити мої переживання, з якими працював я за моїм столом в університетській Бібліотеці й те почуття задоволення, коли я довідався, що Бобріков на смерть ранений. Зле зробив я, що приїхав сюди, через те, що мене заарештують і зашлють до Росії, можливо назавжди. Але я хотів тебе попередити, а передовсім тебе бачити. Що мене найбільш турбує — це неприємності для твоїх батьків з появи у них жандармів».

Погляд мій упав на воду, блакитну й спокійну, як дзеркало. Чи мали ми можливість діяти инакше? Чи могли ми з-за страху й боягузства відступати перед брутальною силою москалів? Як виправдаємося ми перед прийдешнім поколінням за те, що свідомо дозволили знищити нашу свободну, гарну й пишну Фінляндію, звівши її до звичайної провінції варварської Росії?

Ціна існування Батьківщини? — Євген заплатив її своїм життям, інші — засланням на Сибір. Мій наречений заплатить роками сидіння в кріпості або дожиттєвим засланням.

Вдивляючись в чарівну картину, що стала перед моїми очима в тишій ніжної літньої ночі, думки мої понеслися до моїх пращів. Століттями обробляли вони в любові цю землю, охоронену старовинними законами Швеції, й моє серце зрозуміло, що немає такої жертви, що була б надмір-

ною для розвитку кайданів пригноблення, що їх наклепав одвічний ворог і для збереження нашої культури й нашої свободи.

Й звернулася до мого нареченого:

— «Відчуваєш в собі силу й мужність покутувати за свої вчинки? що до мене, то я маю мужність ділити з тобою твою долю».

Наступного вечера, коли я верталася з традиційної фінляндської паркової лані, прибігла назустріч мені моя покоївка. Хлипаючи, вона зверталася до мене здалека:

— «Панночко. Прийшло троє жандармів забирати до в'язниці доктора. Пан є розлючений, а пані загрожує, що виставить їх за двері. Скажіть, моя панночко, що вчинив доктор? Всі в маєтку засмучені. Скажіть, панночко, це ж певна річ, що пан доктор нічого не вкрав?»

Бідна дівчина плакала гіркими сльозами. Мій наречений злодій? Це дивна річ.

— «Заспокойся, моя добра Маріє. Скажи управителеві, що б він повідомив усіх в маєтку, що москалі побоюються, чи, бува, пан доктор не був співучасником Шаумана, того, що застрілив московського гасида Бобрікова».

Увійшовши до хати я застала мого батька, що гнівно похажував вдовж і поперек кімнати; мою матір, що вмовляла мого нареченого їсти більш, щоб не був він голодний під час довгої нічної подорожі, що на нього чекала та суворо зивалася до трьох жандармів, що сторожили на порозі. Батько мій бурмотав, переплітаючи в дивний спосіб лайки з заслугами для царського роду і батьківщини свого батька—архієпископа і мого прапрадіда графа Рєбіндера.

Не зважаючи на поважну ситуацію, не втрималися ми з моїм нареченим, щоб наспіх не обмінятися усмішками. Хай це буде сказано на славу нашим фінляндським жандармам, але ніколи в своєму житті я не бачила, щоб агенти, при сповненні своїх службових обов'язків, мали більш нещасний вигляд, як оці троє жандармів, що стояли на поготівлі на порозі у моїх родичів.

Нарешті, він, прощаючись поцілував нас, сів оточений агентами на воза й відїхав у більш, ніж непевну будучність.

В Гельсінґфорсі жандармерія зробила трус в його мешканні, забрала все його листування, всі його книжки. Але де він знаходився? Була це таємниця.

Одного дня написав він головою сірника на шматочкові паперу прізвище й адресу своєї матері й йому пощастило викинути цей папірець на вулицю. Мав він щастя. Папірець дістався до рук одного щирого нашого приятеля—генерального консула Румунії Коста Саліґре. Отож ми дістали перші відомості.

Минуло кілька тижнів. Згодом було ухвалено перевезти його до Петербургу до Петропавловської кріпости. Супроводили його до Петербургу жандармський полковник з кількома агентами. На горішній кушетці спав мій наречений сном праведника, в той час як на долішній вбивав полковник свій сон цигарками, доглядаючи небезпечного політичного злочинця, що, мовляв, може втекти кожної хвилини.

Минуло ще кілька тижнів, я почала отримувати листи, писані нисонопарним московським складом. Відповіді мої були рівновартні, але я йому приобіщувала вічну вірність і пропонувала слідувати за ним на Сибір і навіть аж до Сахалінських соляних болот.

Петропавловська кріпость, як здавалось, загрожувала обернутися в його необмежене часом мешкання. Його товаришами по нещастю були: генерал Шауман та його приятель інженер.

Настав вересень і моя найбільш люблена двоюродна сестра відбула свій шлюб традиційним весіллям старих мастків Фінляндії.

Мої родичі, співчуючи мені, запитали якось, чи не бажала б я поїхати до Петербурґу, щоби спробувати побачити мого нареченого. Повна довіря поїхала я.

В Петербурзі прийняв мене в дуже сердечний спосіб шведський пастор, останній поміщик мого діда. Я ніколи не можу забути тієї доброти, що було виявлено до мене в його хаті. Не зважаючи на небезпеку, на яку вона наражалася, родина пастора приймала всіх фінляндців, переслідуваних режимом Бобрікова.

Мені дозволено було побачитися з моїм нареченим у штабі жандармерії і розмовляти пів години на московській мові, якої ані він, ані я не знали, розуміється. Даремно намагалася я розповісти йому про те, що один російський патріот забив першого міністра Плеве в ранок його приїзду до Петербурґа. Мій наречений мав добрий вигляд, душевний його стан був рівнож добрим. З його бородою півколесом і гарною барвою шкіри мав він більше французький вигляд.

Виходячи з жандармерії, я побачила, як відвозили назад до Петропавловської кріпости в «салатному кошикові» цього небезпечного злочинця.

Вечером я прогулювалася вдовж Неві. Зупинялася я перед величавим Зімовим Палацом. Подивляла я кінну статую Петра Першого на підставці з фінляндського граніту і бронзову гадюку, що загрозливо піднімає голову проти ноги коня.

У моїх ніг текла злощасна чорна Нева і я вслухалася в шумування її неспокійних хвиль. Довгими годинами подивляла я вражаючу масу кріпости, де всевладні пани безмежної Росії сплять своїм останнім сном. Чула я, як відзвонюють години, наслідовані гарною мельодією «Боже, хорони царя».

Що ховала в собі будучність? Ми цього не знали, але віра молоді в життя нашої Батьківщини озброювала нас нескротимою мужністю.

Сан ґуммерус

Передплачуючи «Тризуб», ви збільшуєте його видавничий фонд і полегшуєте його працю над пропаґандою Української Ідеї, українських визвольних змагань, яку в тяжких матеріяльних умовах провадить він від 1925 року.

З ФРАНЦІЇ ДО ФІНЛЯНДІЇ

НА ПІВНІЧНІЙ ЗЕМЛІ

Великий готель у Торнео. Вечір. Мало світла. Віна все затигнено чорним сутінком. Сніг лимочний. Суворо слідкують за протилетунською охороною.

Готель наповнений чужоземними гостями, фініндськими ділячами та старшинами. Великих кімнат немає, в кожній мешкає три-чотири особи.

У великій залі ресторану обідають переважно військові. Багато шведських добровольців. Що-хвилині жовніри приносять накази, відносять різні розпорядження. Віна. Навіть під час обіду старшини працюють. Часом входить генерал чи полковник: усі військові стають струнко.

Зустрічаємо молодого фініндського бунчужного. Кажемо йому, що героїчний спротив його батьківщини викликає в цілому світі нечуваний ентузіазм. Він скоро киває головою:

— «Який тут героїзм? Ми ж лише боремось за своє існування».

Розпитуємо його про червоне військо. Обличчя його стає сумним.

— «Червоне військо? Це банда бідних людей, але одягнених, недобре взутих, без рукавиць, яку жорстоке совітське командування веде в бої на смерть, в жадливі морози під загрозою паганів та скорострілів. Скільки разів траплялося, що цілі колони цих нещасних хлопців сунули на нас. Кожний ховав у рукави свої замерзлі руки, не маючи навіть змоги стріляти з надто холодних рушниць. Але тому, що вони нападають на нашу країну, тому, що вони раби наших ворогів, ми примушені відкривати по них огонь та вбивати цих, майже безборонних, жовнірів. Шкода, велика шкода цих невинних людей».

Цей щирий вислів милосердя та благородства простого фінського бунчужного був глибоко зворушливим. Пізніше довелося нам ще не раз слухати подібних розмов.

В готелі не могли ми дістати кімнату. Телефонічно — телефон відграв у Фінляндії велику роль, він проведений по самих глухих селах — замовили ми собі ліжка в одній корчмі на бігуні. Віддаль від Торнео ніби не велика — лише 65 кілометрів — а авто давали нам швидке. Одинадцята година. Ніби, швидко все можна лягти спати...

На дворі світла ніч. Мороз доходить до 40 ступенів. Час від часу на обрії з'являється північне сяєво. Кольори його надзвичайні, зелені, сині, червоні, жовті... Небо чисте від хмар. Світить місяць. Зірки здаються величезними. Блиск планет кидає на землю довгі феєричні сутінки. Все біле, фантастично біле. Сніг тріщить під ногами. Спокій в природі. Тишина тут все опанувала, вона — цариця зимових північних просторів. Північна ніч.

Їдемо автом. Шофер заледве відріжляє білу дорогу від сусіднього поля. Їдемо помалу. Весь час машина сховається по снігу. Нема під людських селищ. Пустеля. Авто опалене, але ніхто цього не почуває. Ми майже не маємо кондр. Неймовірно холодно. Весь час доводиться ворушити ногами, бо замерзнуть. Наш фінський приятель дуже турбується про нас, бо нещасливий випадок може коштувати життя: холодна смерть.

Поспішаємо, мов черепахи. Наш шофер дуже обережний. 65 кілометрів перетворюються в кілька годинну подорож. Справжннн полярна експедиція.

Малий лісок. Засліплений ліхтарями нашого авто, на дорогу виходить олень з великими рогами. Кілька хвилин, мов очманілий, плентається перед колесами. Перелякався і зник собі кудись.

Нарешті видно село вздовж чорного лісу... Сільська корчма. Нас чекають. Сідаємо коло печі. Господиня дає нам чорну каву. Поволі приходимо до себе. Лягаємо спати.

Ранком йдемо гуляти. Ледве рухаємось від холоду... Краса природи фантастична. В січні на бігуні сонце з'являється лише на одну годину, але день, чи скорше сутінь триває досить довго... Нам пощастило побачити сонце: якесь велике, неаграбне, червоне ніби засоромлене, як м'яч котиться за обрій. Освітлення, як у сні. Повітря легке. Мороз паралізує лице...

Оглядаємо фінське північне село. Розкидані деревляні хатки, міцно збудовані — дуже культурні з виду. Широка об'їзжена дорога. З боку лютеранська церква... Три відділи банків. Кооператив. Заходимо до нього, купуємо цигарки. Там повно краму. Там можна все набути. Існує окремий книжний відділ. Нас дивує кількість серйозних творів. Філософія, красне письменство, технічні науки — все це свідчить про високий інтелектуальний рівень населення...

В селі кав'ярня. Маленька саля з радіо та грамофоном. Тут сходяться селяни. Тут обмірковується положення. Кожний викладає свої міркування. Типи селян дуже різноманітні — бо в цьому селі змішані раси — є фіни, є лапонці, є й шведи. Вигляд у людей похмурий, суворий, серйозний, вражає інтелігентність облич. Дивляться на нас, чужинців, з деяким підозрінням. Щоб перебороти недовірря, наш фінський чічероне мусить їм пояснити, що ми приятелі Фінляндії...

У кав'ярні говориться переважно про велику подію дня: війну. З села багато чоловіків пішли на фронт. Молоді жінки тако-ж мобілізовані в відділи «лот». Перечисляють близьких, що полягли чи ранені на полі честі. З особливим інтересом, з радістю та запалом підводять підсумки національної перемоги. Сипляться цифри: 250 червоних літаків збито, 450 танків, 500 авт, 2.000 коней, сила гармат, скорострілів, рушниць і навіть три панцерних потяги забрано у ворога.

Один з селян хитро посміхається.

— Одна велика держава постачає нам зброю: Росія.

Другий додає:

— Дорого коштує фінам на ноги наступати. Газети пишуть, що Сталінові кожного дня потрібно пів мільйона літрів бензину для літаків. Швидко його забракне.

До салі входить молодий сержант, що тиждень тому приймав участь в боях під Суомусальмі — найбільша фінляндська перемога. Оповідає. Серед озер та лісів у фінляндській тиші був Суомусальмі гарним, спокійним закутком... Тепер там все зкопано. Села зруйновані, дерева посічено, бомби вкрили ямами дороги. Скрізь розбиті танки, гармати, поламані авта, нерозірвані набої, та тисячі тисяч білих могилок червоних жовнівів.

Наприкінці грудня 44 совітська дивізія висіла на одній з залізничних станцій на лінії Ленінград-Мурманськ та пішла в напрямкові Фінляндії. Червоноармійцям довелося йти пішки коло 300 кілометрів. Мізерний був одяг, невиспачаюча їжа. Йшли під загрозою наганів та кулеметів в жахливий мороз... В перших числах січня — цілковито виснажені — дібралися до Суомусальмі. Не давши відпочити, голодних повели їх в атаку. Наслідок був блискучий : з 18-ти тисячної дивізії 16.000 загинуло, тисяча попала в полон. Наш сержант додає:

— Серед останніх було чимало українців.

Питаємо його:

— А чи різняться вони від москалів?

— А як же, відповідає фінський підстаршина, українці як і ми: бажають бути вільними.

Допиваємо нашу каву. В кав'ярні немає алкоголю. Наслідки колишньої «прогібіції».

Вертаємося до нашої корчми. В кімнатах вікна позабивано на глухо. Від холоду страшенно болить голова. В цій атмосфері маємо прожити два дні...

Янус

(далі буде)

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— У Фінляндії.

Совіти, можна сказати, просто скаженіють від своїх неуспіхів у Фінляндії. Останні тижні вони ведуть насамовиті атаки в Карелії проти лінії Маннергейма, і особливо атакують в напрямі на Вііпурі (Виборг), куди кинули вони до 14-ти дивізій. Перед таким натиском фінляндські відділи, ніби, відступили на слідууючу лінію, але не дали пробити фронт. І таким чином вся величезна офензива совітів зводиться на мізерний масштаб.

Військова неміч совітів доводить їх навіть до необміркованих чинів, от як бомбардування шведського міста Пайяла. Розуміється, що совітський летун не мав наказу кидати бомби на шведській території, але то певне вийшло у нього з азарту. Але ця подія не мало стурбувала скандинав-

свої держави, які відчули реальну небезпеку, що напав на них. Сьогодні — Пайяла, а завтра що?

Війна напала хмурою над Скандинавією. Не знати, чи вдасться Швеції й Норвегії утримати свій нейтралітет, який, як видається, приведе їх до того, що вони або стануть тереном майбутніх військових операцій, без їхнього відома, або самі змушені будуть прийняти участь у боротьбі, якої так уникають.

— Справа «Альтмарку».

Читаючи із щоденної преси відомий перебіг тої справи. 17-го лютого вночі невеличкий дружина британської флоти «Коссаю», отримавши однопідний наказ, наблизився до німецького пароплаву «Альтмарку» і після короткого бою, збільшив 299 полонених англійських моряків, що на «Альтмарку» перебували. Справа була би звичайним епізодом у морській війні, як би не стався ця зустріч під норвезьким берегом, у територіальних водах нейтральної Норвегії. Звідси й вийшов такий галас. Німеччина загрозила Норвегії репресіями, велика Британія докоряла, що Норвегія не дотримується норм нейтральної держави. В цілій світовій opinіi ця справа мала величезний розголос, але голоси і opinіi розбилися, дебатуючи хто правий, а хто винуватий. Норвегія запротестувала у Лондоні, Лондон одповів з докорами, і на тому сьогодні справу й, ніби, закінчено, пішла вона по шляху дискусій міжнародного права.

Підзнад же справі інший. Річ в тому, що норвезькими водами з самого початку війни користуються німці для своїх воєнних цілей. Цим шляхом (видають норвезькі береги) йде до Німеччини із Швеції залізні руди, цим шляхом прорисують в океан німецькі підводні човни для їхніх операцій проти Англії й Франції, цим шляхом йде німецька підмога зброєю, муніцією й чим треба для совітських військ на північ. Отож, як видно, територіальні води Норвегії, дуже зручні, бо мають багато островів та знамих фіордів, де легко можна сховатися, давно вже перестали бути нейтральними. До того ж «Альтмарку» не є торговельним кораблем, але напіввійськовим, бо був і озброєним і віз полонених англійців.

Справа «Альтмарку» ще раз наявно показує, як тяжко заховати нейтралітет, а особливо тоді, коли в силу обставин доводиться догоджати обидвом воюючим сторонам.

— Конференція у Копенгазі.

Справа «Альтмарку» і бомбардування Пайяла викликала у трьох держав Норвегії, Швеції й Данії потребу обмірковувати загрозове для цілої Скандинавії становище, в яке їх ставить війна. Отже 24-го лютого в Копенгазі — столиці Данії — зібралися міністри закордонних справ трьох зазначених держав. Конференція та не дала ніяких маркантних результатів. Не все, звичайно, з тої конференції попало до преси, але, як судити по комунікату, виданого по ній, дебати були там дуже гарячі.

Комунікат говорить про палке бажання цих трьох держав, аби фінляндсько-совітська війна була припинена, як можна скорше, для мир-

ного розарішення конфлікту із забезпеченням повної неспієсності Фін-
ляндії.

З другого боку ці держави підкреслили свої прапи нейтральних дер-
жав і бажання, щоби нейтральність їхня не була порушена.

Але то, як вище ми визнаали в стосунку до Норвегії, — трудно їм бу-
де дотримати нейтральне становище, особливо тоді, коли на сцені є такі
партнери, як Сталін і Гітлер, для яких нейтральні держави не існують,
оскільки вони не йдуть в парі з їхніми інтересами.

— Місія Сомнера Уельса .

Спеціальний висланець президента Сполучених Держав Америк
п. Сомнер Уельс розпочав своє турне. Він мав в Римі дуже серйозні
балачки з найвідповідальнішими чинниками Італії. Вагалі газети скупі
на відомості що-до його подорожі, але з того, що подано, можна судити
про італійські погляди не тільки що-до конфлікту, але й що-до італійсь-
ких побажань. Італія підняла стару свою тезу про необхідність переор-
ганізації Європи і світа на нових засадах, протилежних духові Версаль-
ського трактату, се-то повторила ревізіоністичні теорії. Само собою ро-
зуміється, при новому упорядкуванню річей в Європі і у світі Італія до-
магається задоволення і своїх інтересів.

Після Риму визначний гість через Швейцарію поїхав до Берліна,
де бачився, як з канцлером-фюрером Гітлером, так і з його окремими спів-
робітниками. Що за домагання поставила Німеччина, — трудно сказати,
але з того, що дають газети, можна уяснити, що Німеччина не тільки хоче
затвердження того, що вона за останні роки захопила, але ще й домагаєть-
ся колоній, инакшого, на свою користь, розподілу світових багатств то-
що. Додається, що Німеччина, ніби, домагається знищення Британської
імперії, надання їй безконтрольного права розпоряджатися на сході Ев-
ропи то-що.

Після Берліну — п. Сумнер Уельс має знов таки через Швейцарію
приїхати до Парижа та до Лондону, щоби закінчити свій об'їзд.

Як би не укладалися умови подорожі американського висланця, —
уже виявляється, що правду писали швейцарські газети, зазначаючи,
що позиції воюючих держав остільки різняться, що годі думати або уяв-
ляти можливим припинення бойових операцій.

Одначе побачимо, як те турне закінчиться.

А. Прорішши

Привертаємо увагу наших громадян, що перебувають у Франції,
до конечної необхідности при залагодженню різних формально-
стей, отриманні паперів, виконанню своїх військових обов'язків
— настоювати перед відповідними владами на правильному за-
значенню своєї народности — української. Це має
по-за практичне велике принципіальне значіння, підкреслюючи
активну участь українців, як свідомих синів своєї нації, в оборо-
ні країни, гостинністю якої вони користуються.

О Г Л Я Д В І Й С Ь К О В И Х П О Д І Й

— Ф і н л я н д і я

Після «великої і безкровної» російської революції і дальших за нею революцій австрійської та німецької, народи, що неселяють західню частину бувшої Російської Імперії розпочали боротьбу за своє самостійне і незалежне існування, а після миру II-го листопаду 1918 року і підписання Версальського договору, ці народи одержали найширшу допомогу від держав побідниць, головним чином від Франції і Англії.

Ця підтримка не була викликана лише одним з 14 пунктів пропозиції миру Вільсона, а саме — про самоозначення народів, а головним чином тим, що самостійне, незалежне існування цих народів відповідало політиці великих держав Європи. Полягала ця політика в тім, щоби зробити бар'єр по-між Німеччиною й Росією і не допустити до союзу й тісної співпраці цих останніх, що врешті таки зреалізувалося в серпні 1939 року й особливо після четвертого розподілу Польщі.

Таким чином повстали до самостійного життя Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва і Польща. Роля України була в ті часи недооціненою і жадної підтримки великих держав не одержала. Довжина російського кордону, що йшов вздовж берегів Балтійського моря, Фінської та Ботнізької заток дорівнювалася, перед відділенням згаданих угорі народів від Росії, 2.000 кілометрів, а після відділення їх — коло 200 кілометрів. Таким чином «вікно в Європу» стало досить вузьким і морська совітська флота фактично була зачинена в Фінській затоці.

Ось чому в переговорах, що велися між Англією, Францією й Світським Союзом, цей останній настоював на базах у Фінляндії, Естонії, Латвії та Литві, що мусіли б відійти до Світського Союзу і забезпечити йому вільне плавання в Балтійському морі.

Англія й Франція з цим не годилися, бо влаштування цих баз суперечило їхній політиці на сході Європи.

Німеччина ж з легким серцем погодилася з цими московськими вимогами і заключила з Світським Союзом угоду, що так вразила цілий світ, викликавши нинішню війну.

Після розподілу Польщі, Світський Союз використав психологічний момент і розгубленість, що появилася в Європі в перший момент після розподілу, «запросив» до Москви міністрів закордонних справ Фінляндії, Естонії, Латвії та Литви і в ультимативній формі поставив свої вимоги відносно баз, що знаходяться на територіях цих народів і які мусять відійти до Світського Союзу. Ці малі народи, окрім Фінляндії, без жадної реальної допомоги зовні, мусіли погодитися з цими вимогами. Між иншим Москва, щоби заспокоїти ці народи і наочно доказати, що вона не має жадного наміру окупувати їх території, пере-

дала Лінтві місто зливно з його околицями, що вона його перед цим відібрала від Польщі.

Фінляндії Москва поставила найбільші вимоги, як наприклад, передачу їй цілої смуги території з містом Выборгом, порт Ганго, що є найважливішим стратегічним пунктом, своєрідним «Гібралтаром» при вході до Фінської затоки, цілу низку островів в цій же затоці, розбросення Аландських островів, що при вході в Ботнійську затоку і т. п. За все Москва пропонувала передати Фінляндії частину Карелії.

Фінляндія відкинула ці вимоги, бо вони йшли проти її національної гідності і загрожували самостійному й незалежному її життю.

Ми, українці, знаємо де-що про ці бази-залоги московські. Після Переяславського трактату 1654 року, уложеного Гетьманом Богданом Хмельницьким з Московським царем Олексієм Михайловичем, Москва насадила свої залоги в Києві та по інших містах України. Згодом ці залоги зростали і врешті решт Україна втратила свою самостійність та незалежність.

Ото ж переговори по-між Фінляндією та СРСР було перервано і цей останній, без проголошення війни, напав на Фінляндію 30 листопада 1939 року.

Цікаво відмітити, що німці атакували Польщу без проголошення війни, що цілком відповідає принципам тоталітарної війни, що їх голосив генерал Людендорф.

Фінляндія займає простір 388.000 кв. кілометрів з населенням 3.603.000, густота населення — 9,3 чол. на кв. кіл. Залізниць має Фінляндія 5.319 кілометрів. Місцевість творять кам'яністі гірські масиви, покриті густими лісами та невеликі скелі, по-між якими знаходяться багато озер (всього в Фінляндії 55.000 озер), невеликі, але швидкі гірські річки. Велика кількість озер та невеликі дефіле по-між ними, являються характерною рисою місцевості країни, яка полегшує оборону її, а тако-ж сприяє веденню партизанської війни.

Як держава — Фінляндія невелика, але добре організована і культурна країна. Не письменних — немає. Державний устрій республіканський з президентом на чолі і з політичним впливом великих демократичних партій.

Фінляндський кордон з СРСР довжиною 1.300 кілометрів починається на березі Фінської затоки в 30 кілометрах від Ленінграду, далі йде на північний схід, пересікає Ладозьке озеро і далі йде на північ до рибальського пів-острова, що на Північній Ледовій Океані. Кордон іде вздовж Мурмансько-Ленінградської залізниці, що знаходиться на Петрозаводському напрямі всього в 100 кілометрах від кордону й знаходиться таким чином під загрозою з боку Фінляндії. Ще під більшою загрозою знаходиться Ленінград, що міг бути обстріляний навіть далекосяжною артилерією з Фінляндії. Через це большевики перенесли всі державні установи до Москви, як рівно ж і фабрики, що працюють на оборону.

Фінляндська Армія складається в час миру з 1.600 старшин і 33.000 вояків. Термін служби — 12 місяців. Ця армія зведена в 3 піші дивізії, 1 сгеську бригаду та 1 кавалерійську бригаду. Всього 27 батальйонів, 8 ескадронів, 30 батарей, 9 авіовідділів з 72 авіонами. В часі війни може

бути мобілізовано 524.000 вояків, що складають 7 дивізій. Військовий бюджет виносить 16 відс. цілого бюджету.

Крім того в Фінляндії жінки організовані в дуже міцну організацію «Лот», що виконує постачання харчування і майже всі адміністративні функції в запіллі армії. Це дає змогу збільшити чоловічий контингент фінляндської армії, а потреба в бовсниках така, що навіть командуючі дивізіями генерали відмовилися від джур і відіслали їх на фронт. Таким чином ця жіноча організація бере саму широку й близьку співучасть в житті армії по-за боями.

Оце в коротких рисах Фінляндія.

Подивимось тепер, що уявляє з себе Світський Союз, противник Фінляндії.

Після поділу Польщі, Світський Союз займає простір в 21.400.000 квадратних кілометрів з населенням 183.000.000 душ. Густота населення 8,6 душ на квадрат. кілометр.. Довжина залізниць 93.000 кілометрів.

Світська армія складається з 50.000 старшин і 1.300.000 червоноармійців. Термін служби — 2, 3 і 4 роки, в залежності від характеру зброї. Армія введена в 87 піших дивізій, 32 кавалерійські дивізії, 3 моторизовані корпуси, 24 механізовані бригади, 50 бригад авіації. Має 4.500 авіонів і 3.500 танків і панцерових самоходів. Танки — 70 і 80 тонові. Тих, що підпадають мобілізації є 23.000.000 душ. Військовий бюджет складає 20 відс. цілого бюджету.

Державний устрій Світського Союзу всім добре відомий, так що немає чого згадувати.

Не варто бути прихильником тих, які для опрелілення військової сили двох держав, ділять кількість населення однієї на кількість населення другої і вислід приймають за взаємовідношення сил. Наприклад, Світський Союз має 183 мільйонів населення, а Фінляндія — 3 міль. 603 тис. Розуміється, це не значить, що СССР в 60 разів сильніший за Фінляндію. Військовий потенціал творить не лише кількість, а й якість армії. Якість армії в свою чергу складається з матеріальної частини — озброєння, вишкіл вояків то що, і моральної частини або духа вояків. Справді армія може бути дуже добре вимуштрованою, дуже добре озброєною, але коли вона не хоче воювати, то така армія нічого не варта. Це ще не все. Військовий потенціал складає тако-ж військова промисловість і фінансово-господарська організація країни. Коли порівняємо всі ці данні обох держав, що знаходяться в стані війни — СССР та Фінляндію, то відношення сил буде не 60-1, а значно меншим.

Так чи инакше, але перевага Світського Союзу настільки значна і очевидна, що про порівняння не приходитьсЯ говорити. Населення одного лише Ленінграду дорівнюється населенню цілої Фінляндії.

Перейдемо тепер до огляду подій у Фінляндії.

30 листопаду 1939 року, як вже було сказано вище, СССР напав без виповідження війни на Фінляндію і перейшовши кордон, зайняв прикордонну смугу фінляндської території.

Уряд Фінляндії призначив маршала Маннергейма головнокомандуючим фінляндською армією. Маршал Маннергейм, приймаючи командування, звернувся до Армії з наказом, виявити найбільший спротив одвіч-

ному ворогові і виставити його за кордони Батьківщини. Свою віру в перемогу і певне довірря до своїх підлеглих він висловив так: «Ви мене знаєте, я те ж вас знаю». Ці слова нагадують сказане маршалом Петеном, коли він приймав на себе в 1916 році оборону Вердену. Звернувся він до командуючого групою військ на правому березі річки Мез з наказом: «Необхідно втримати правий берег річки Мез. Я вам довіряю». Накази цих обох маршалів показують, що вони не лише являються військовими командуючими, себ-то військовими техніками, але, і це є головне, вождями, що знають добре душу своїх підлеглих. І справді, коли підлеглі бачуть, відчують подібне до них довірря свого начальника, тоді вони прикладають усіх своїх зусиль, усе своє вміння, щоби виправдати це довірря. Прикладами для цього був Верден і шістий героїчний спротив Фінляндії. Правда, з такими наказами можна зпертатись до воликів, культурний рівень яких є досить високим.

Маршал Маннергейм одвів частини, що обороняли фінляндсько-совітський кордон на завчасно приготівані позиції під їх прикриттям закінчив мобілізацію й розгорнули свої армії, згідно з планом, що був укладений після совітського нападу.

План совітського наступу на Фінляндію був задуманий цілком гармонійно, навіть добре. Розуміється, що цей план був опрацьований не самим сюсарем-маршалом Ворошиловим і не вахмістром-маршалом Будьоним, але автором його без жадного сумніву був начальник большевицького штабу Шапошников. Цей останній — бувший полковник генерального штабу царської армії, що скінчив у 1909 році Миколаївську Академію по другому розряду і що перейшов після революції на службу до большевиків. Він являється військовим техніком цілковито відданим своїй праці, не властивоюбний і без персональних претензій. Ці його риси, очевидно і є причиною того, що він ще живе на цьому світі.

Перша група військ, що становить мурманську залогу і залогу міста Кандалакші, що знаходиться на південь від міста Мурманськ, захопивши порт Петсамо (Печенга) і ковальні міді, нікелю та заліза, що знаходяться поблизу його, наступає в південно-західному напрямі на Рованіємі і далі на Торнео з метою відрізати Фінляндію від Швеції і Норвегії на суходолі.

Друга, Ухтинська група совітських військ наступає в напрямку Суомісалмі-Улу (Улеаборг) з метою вийти до Ботнійської затоки і розрізати Фінляндію на дві. Ширина території в цім напрямі рівняється всього 200 кілометрам. Загнувши фінляндські сили, що захищають північну Фінляндію, всі сили перекидаються проти другої половини цієї країни, теб-то, реалізувати маневр на внутрішніх операційних лініях.

Тут ми бачимо бажання большевиків повторити маневр генерала Франка в «бігу» його до Середземного моря, який так добре відчули большевики на своїх спинах в Іспанії.

Третя, Петрозаводська група совітських військ наступає в напрямі на Суоярві-Сортавала на північ від Ладозького озера з метою обійти фортифікаційну лінію Маннергейма і захопити залізницю, що з'єднує Сортавала (Сердоболь) на березі Ладозького озера через Нурмес з Улу і Торнео на березі Ботнійської затоки.

Четверта, Ленінградська група совітських військ наступає на Карельській шийці в напрямі на Вііпурі (Виборг).

Совітська морська флота займає всі фінляндські острови в Фінляндській затоці, порт Гангоє і Аландські острови. Для зреалізування плану большевики призначили 26 дивізій, кілька сот танків і авіонів. Фінляндія має всього 9 дивізій. Ці цифри не являються незаперечними, але найбільш можливими й правдоподібними.

Ген.-штабу сотник В. Солонар

(Далі буде)

У К Р А Ї Н А П І Д С О В І Т А М И

Протисовітська пропаганда в Галичині

Совітська преса висловлює занепокоєння ситуацією в Галичині та на Білорусі, де ворожі владі елементи намагаються підняти населення, розповсюджуючи «провокаційні чутки». До таких провокаційних чуток «Известия» відносять «чутку» про переслідування церкви, хоч цілому населенню відомо, що такі переслідування не вгавають і що Митрополит Шептицький чекає під сторожею чекістів смерті в цілковитій ізоляції від вірних, тоді, як єпископа Хомишина арештовано і вивезено до Москви, де його мають судити. Совітська преса радить владі в новозанятих районах не драгувати населення пропагандою проти віри. Ці відомості, вірогідність яких не підлягає сумніву, бо подає їх сама совітська преса, доводять, що большевики не чуються добре в Галичині і що воліють не драгувати населення, яке, як вони самі визнають, дуже прив'язане до своєї церкви. (Офінор).

Робітники і визиск їх в С С С Р.

«Известия» з 9. II вимагають більших можливостей для розвитку праці робітників на кількох станках одночасно та пишуть: «Започаткований на харківських та свердловських машинобудівельних фабриках рух цей поширився в короткім часі по цілій державі. От наприклад в харківській машинобудівельній фабриці імені Молотова ще 4 місяці тому бракувало робітників, при роботі на 3 черги треба 190 робітників, а було їх лише 110. Наслідком цього багато станків протягом другої та третьої черги стояло без роботи. Коли ж багато робітників почало обслуговувати кілька станків кожний, всі станки працюють і план виконується... Але для цього треба пристосувати всі організаційні та технічні умови для безупинної роботи цих робітників. Там-же, де цього нема, число їх не лише не зростає, а навіть зменшується. Так сталося, наприклад, в Уральській машинобудівельній фабриці, Уфимській фабриці моторів, в «Рускім Дізелі» і т. ин., де для цих робітників не було постачено своєчасно досить

приготованого матеріалу...» Але й збільшений випис робітників розпочатий, як і стахановство, розуміється, на Україні очевидно не багато помагає, бо, як повідомляє сама соціалістична преса, виконані щорічний промисловий та торгівельний план лише на 92 відс. (Офірор).

Б о л ь ш е в и ц ь к е г о с п о д а р ю в а н н я

Згідно з повідомленнями Київських «Вістей» ч. 277 від 4 грудня 1939 року, на засіданні Центрального Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України, було констатовано:

- 1) «Що вивозка цукрових буряків по УСРС проходить зовсім незадовільно».
- 2) «Що збирання бавовни-сирицю, просунка і адача проходять дуже незадовільно».
- 3) «Що в наслідок недостатньої уваги до питань паливопостачання і використання місцевих видів палива ми маємо тепер незадовільний довіа палива і відсутність достатніх запасів палива на зиму».
- 4) «Що хід закупівель хліба і соняшника, особливо по Кіровоградській, Ворошилоградській, Сумській, Полтавській, Сталінській, Харківській, Вінницькій, Миколаївській, Кам'янець-Подільській областях і Молдавській Автономній Радянській Соціалістичній Республіці — незадовільний».
- 5) «Що хід заготовок і відвантаження картоплі продовжує лишатись незадовільним».
- 6) «Що виконання плану заготовки і відвантаження, а також закладки овочів на зиму, особливо капусти, моркви і цибулі, залишається незадовільним».

Короче кажучи, найвищий політичний орган на совітській Україні сконстатував, що ні одна з тих господарських справ, які були розглянуті на засіданні Центрального Комітету, не стоїть задовольняюче.

Центральний Комітет розглядав також постанови Одеського та Полтавського Обласних Комітетів у справі рішень райкомів та міськомів про виключення з лав комуністичної партії (більшовиків) України.

Тим часом, щоби не виявляти фактів розкладу комуністичної партії, «Вісті» обмежуються у цій справі коротким повідомленням, що «Центральний Комітет ухвалив відповідні рішення». (Українтар).

З а н е п а д Д о н б а с у т а е к с п л о а т а ц і я р о б і т н и к і в

Вже давно і всім, крім платних большевицьких агентів, відомо, що ні одна країна на світі не експлуатує в такий нелюдський спосіб робітника, як це робить большевицька «робітничо-селянська» влада, що ніде так мізерно не оплачується праця робітника, як у Совітському Союзі і що нарешті ніде не має таких поганих житлових умовин і такого поганого харчування, як у «щасливій» країні совітів у царстві «любимого» Сталіна.

Цю неадекватну диференцію стверджую своїм промовою на 2-му з'їзді єдиного робітничого кам'яновугільної промисловості Донбасу тиний незвичайний болеменицяний ас, як товариш М. М. Шверник.

Висловлену ним промову 23-го листопада 1930-го року, Київський «Вісти» подають лише в чисті під 3-го грудня і то в значенні, що подають її в скороченню, отже після єдиної болеменицяної цензури і після винищення усіх тих слів, які невідповідно свідчать про це.

Тим часом і після цього ці промови дає дуже сумну картину катастрофічного стану Донбасу і констатує не менш сумний стан донбасовських робітників.

У редакційній статті на 4-те грудня 1930 року, Київський «Вісти» пишуть, що «Донбас — основний постачальник паливи для промисловості і транспорту».

Товариш М. М. Шверник каже: «Донбас не додає цукру в цьому році понад 4 мільйонів тонн вугілля».

«Борі, який лічить на гірниках, і зокрема на гірниках Донбасу, відбивається на всьому народному господарстві».

На шахті ч. 1-біс, Ізюмського, «з 15 вуглових машин працює тільки 9. На шахті ім. ОДІГВ з 37 вуглових машин на 1. VII 1930 року працювали тільки 22 машини. З усіх наявних у Донбасі на 1. VIII - 1930 року 2082 машин не працювали 437 машин».

Зараз, у зв'язку з війною, безладдя в Донбасі, очевидно, значно збільшилося.

В який спосіб та в якому розмірі висмоктусь совітська влада робітників відно до таких уступів у промові М. Шверника:

«Далі того, щоб на шахті імені М. І. Калініна, біля Горлівки, державний план вуглевидобутку був виконаний, треба, щоб норми виробітку збільшувалися виконувалися не менше як на 150 відс.»

«На шахті ч. 8 тресту «Артемвугілля», щоби виконати державний план вуглевидобутку, робітникам повинні виконувати норми в середньому не на 150 відс., як на шахті імені Калініна, а на 190 відс.

На шахті ч. 17-17 біс, для того, щоб виконати державний план вуглевидобутку, треба виконувати норми виробітку на 150 відс., на шахті ч. 1-біс Ізюмського — на 140 відс.

Як що взяти Донбас у цілому, то для виконання державного плану вуглевидобутку треба, щоб усі робітники кам'яновугільної промисловості виконували норми на 160 відс.»

Тим часом навіть встановлену совітськими рабовласниками норму виконати робітникам не під силу, а тому що оплата цієї каторжної праці мізерна і не дає змоги робітникам вижити, то місцева адміністрація (не зважаючи на ризик кари згори) робить приписки до заробітної плати.

«До таких приписок, каже товариш М. Шверник, очевидно, так звикли, що вони не викликають ніякого обурення».

Шверник та ті, що в неможливий спосіб висмоктують совітського робітника, цим, звичайно, обурюються і щоб примусити напівголодного робітника виснажувати себе непосильною працею, виявляють не-аби яку спритність.

Для цього вони заводять так звані соціалістичні змагання, ударні кампанії і так звану «стаханівщину».

Щоби не вмерти з голоду люде примушені працювати понад силу.

Тим часом і ці методи починають банкрутувати, бо «з січня 1939 року, — каже тов. Шверник, — кількість стахановців зменшилася на 5899 чоловік, а майстрів вугілля першої класи — на 809 чоловік».

Виходило-б, що для дальшої експлуатації робітника треба придумувати якісь нові засоби. І, очевидно, большевицькі фахівці під визиску їх придумують. А поки що, вони транспортують на Донбас «визволених» українців з Галичини, з Волині та Полісся.

«Плинність робочої сили, — признається тов. М. Шверник, — на шахрах Донбасу досі ще не ліквідована».

«Одна з причин плинності робочої сили в тому, що господарники і профспілкові організації мало дбають про створення для робітників умов, які забезпечують їм підвищення кваліфікації і задоволення їх житлово-побутових потреб».

А далі про ці конечні потреби та про розмір їхнього задоволення квазі-робітничою владою говорить ще більш виразно:

«На шахті імені Калініна мені розповідали, що в магазинах кілька днів не було цукру».

«Повинен бути тако-ж наведений порядок в їдальнях і буфетах. Треба добитися, щоб у їдальнях і буфетах був асортимент страв, який задовольняє запити шахтіярів».

Отже большевицька господарка валиться, а робітники з совітських підприємств тікають і, очевидно, з нетерпінням очікують, коли нарешті і сама совітсько-большевицька влада завалиться.

Початок війни, в яку встрили й большевики, єсть і початком кінця большевицького режиму в Совдепії. (Українтаґ).

С о в і т с ь к и й т р а н с п о р т .

У Київських «Вістях» ч.279 від 8-го грудня 1939 року товариш С. Влащенко пише:

«Колгоспи нашого району мають 45 автомашин з загальними тonaжем в 76 тонн».

Понад половина машин стоїть тепер через технічні неполадки.

В колгоспі «Новий мир» автомашина «ГАЗ-АА» перебувала на капітальному ремонті в травні. В листопаді вона знову попала на капітальний ремонт, хоч пройшла всього 11.000 кілометрів».

Автомашина «ГАЗ-АА» з колгоспу «Нове життя», пройшла лише 3.000 кілометрів і стала на ремонт.

Де-ж причини такої поганої роботи колгоспного автопарку. Вони полягають, між иншим, і в тому, що колгоспні шофери не одержують технічної допомоги. Механики Моторно-Тракторних Станцій зовсім не прикладають уваги роботі автомашин. Частина автомобілів довгий час простоює через відсутність запасових частин, хоч їх міг-би виготовити досвідчений слюсар».

Так виглядає зразкова совітська транспортна господарка (Українтаґ).

ВІСТІ З ХОЛМЩИНИ, ПІДЛЯШШЯ І ЛЕМКІВЩИНИ

(Від нашого кореспондента в Румунії).

Втікачі з Лемківщини переказують такі відомості про українське життя під німецькою окупацією на Лемківщині, Холмщині і Підляшші.

У м. Холмі почав виходити український тижневик «Холмські Вісті». Видає цей орган німецька військова команда; пишуть в них кілька українців, що їх притягли до цієї праці німці, пишуть те, що дозволяється, не більше. Для Холмщини й Підляшша створено Український Комітет, який є легалізований владою і якому доручено почати організувати українську просвіту, пресу, церкву і допомагати владі в організації адміністрації на місцях.

Що до переселення до ССРСР, то пояснює це цілковито відозва генерал-губернатора Польщі, в якій сказано, що по згоді з Совітами німці охоче сприяють добровільному переселенню українців, білорусів і росіян до ССРСР, так, як на те саме згодився ССРСР відносно німців, що там мешкають. Отже примусового виселювання нема, але з тону відозви випливає, що німці з охотою здихались би всього українського населення, щоб на його місце оселити німців. Крім того відозва обіцяє, що в зайнятих областях буде німецька культура і німецький дух. А щоб не думали, що це лише слова, то в Холмі вже відчинено німецьку гімназію для українців. Можливо, що де-який час німці будуть толерувати прояви української культури, бо, наприклад, дали дозвіл на заснування в Холмі пп. Кубийовичем, Зілінським і д-ром Б. Пеленським українського видавництва «Українська Книга».

Що-до Лемківщини, то справа стоїть аналогічно. Для цієї області німецька команда створила в Кракові газету українською мовою «Краківські Вісті»; про політику в цій газеті говорити не вільно. Є план одчинити кілька українських середніх шкіл, але тимчасом створено лише одну німецьку гімназію і то в Кракові. Німці не перешкоджають організовувати свята, відчити, вистави, але тільки при зачинених дверях. Багато українців береться за торгівлю, бо вся жидівська торгівля заборонена. Горе лише, що нема чим торгувати.

Загалом хоч відношення німців до українського населення не є брутальним, як до польського і жидівського, все ж ясно, що німці планують систематичну асиміляцію і ні з якими українськими проблемами не рахуються і рахуватися не збираються.

кулі відпадає від світового господарського організму та стає тереном комуністичних експериментів.

Скликана в цю добу (1922 р.) міжнародня економічна конференція з великим арозумінням оцінює вплив подій на господарсько-соціяльну структуру світа. Вона виразно підкреслює необхідність ближчої міжнародної співпраці, але її поради не дають реальних наслідків.

Зруйнована війною Европа, уявляє ще широке поле для попису: споживається все, що продукується. Жвавий попит на промислові продукти покриває досить легко високі митні тарифи численних кордонів. Життя з року на рік кращає; standard of life населення зростає. Господарські рани спричинені великою війною та горожанськими війнами поволі загоюються; надія на краще устійнюється. Продукція Європи зростає. Рівно-ж зростає продукція на цілім світі.

С. Д. Америки продовжують працювати повним темпом, бо ще додають збіднілій Європі все, як підчас війни. Оптимізм американців, сильно підбадьорений великою війною, зростає. Американці продовжують вірити в постійний (стало поступаючий) розвиток продукції.

Азія тако-ж не спить, а працює повним темпом. Народжений на передодні великої війни ніпонський капіталізм швидко розвивається. Ніпонські промислові виробки заповняють Китай, Індокитай, Тайланд (Сіам), Голандські колонії, ломляться в двері Філіппін, Сінгапуру та, навіть, проникають в Європу.

В 1927 р. продукція Європи досягає — в перший раз по війні — передвоєнного щабля (по деяким галузям промисловости навіть його перевищує). Европа, «підгодувавшись», кидається з меншою жадністю на американські товари, а все збільшою енергією пропонує свої продукти. Конкуренція загострюється. Настає (перший) зудар двох капіталізмів: європейського (старого) та американського (молодого), коли не згадувати про третій — ніпонський (який панує в Азії, витискаючи капіталістів Англії, Франції та Америки). На таку реакцію Європи С. Д. Америки відповідають дальшою ізоляцією від неї: звищують свої митні тарифи. В цьому півроці (1927) скликана міжнародня економічна конференція знову застерігає світ від нерозумних кроків, але то зайве. Міжнародня співпраця не знаходить належного ґрунту. Кожна держава продовжує прямувати своїм шляхом. Але неслухняність не проходить безкарно. Першою жертвою таких відносин стають С. Д. Америки.

В 1929 р. в Н'ю-Йорку вибухає економічна криза, яка потягає за собою страшні наслідки не лише для Америки, але й для цілого світу. Не вважаючи на найбільші в світі природні багатства, на величезні запаси золота (дві третини цілого світового запасу), С. Д. Америки бідніють, бо 16-ть мільйонів (число максимальне, яке від того часу зменшилось тепер майже на дві третини) їх робочих рук залишаються без праці, чи, инакше кажучи, майже половина їх—цих рук позбавляється джерела до існування. Американський капіталізм молодий, але розвинутий до найвищого щабля, заломлюється.

Д. Піснячевський

(Далі буде)

Згідно повідомленням з Праги упокоїлась там на віки у віці 84 років професор Софія Русова, широко відома цілому українському громадянству вчена, письменниця, добродійка та громадська діячка. Не вважаючи на високий вік покійної, підхід її зробив надзвичайно пригноблююче вражіння на українську колонію в Чехах, бо їм'я її було тісно зв'язано з цілим українським рухом відродження протягом останніх 60 років. Життя С. Русової може служити нашим прикладом цілої історії українського народу протягом останнього періоду, так міцно ці чужинки з походження зрослись з народним життям і так щиро ділила всі його радощі та горе. Народжена в чужинській родині (батько швед і мати французівка) С. Русова виростала та виховувалась на Україні, яка зробилась для неї батьківщиною, бо иншої вона ніколи не знала. В оточенні Драгоманова, Старицького, Чубинського та інших «будителів» українського народу С. Русова цілком віддається праці на народній ниві, починаючи з заснування першої в Києві української дитячої школи, яку в короткім часі замкнула поліція. З Києва вона переноситься до Петербургу, де утиск українців був менший, а звіди виїждить з чоловіком закордон, для видання нелегальних українських книжок. В Празі Русови видали перший «Кобзар» без цензури. По повероті на Україну Русови трапляють відразу під догляд поліції, яка унеможливила кождо культурницьку працю, і мусять зайнятися господарством на хуторі на Чернігівщині, який в короткім часі робиться справжнім центром нелегальної української пропаганди. За цими справами господарство йде але, і Русови змушені перенестися до міста, але тут їх справами вже остаточно займається поліція. В році 1881 їх було арештовано, і від того часу аж до 1905 року вони поневіряються по тюрмах та засланнях. Не вважаючи на всі злидні, які доводилося терпіти з дрібними дітьми, С. Русова продовжує вчитися, вчити та писати, і коли в 1909 р. вона переноситься до Києва, вона є вже відома в педагогічному світі, її запрошують на посаду професора до новозаснованого Фребелівського Інституту. Тоді ж вона разом з іншими українськими педагогами засновує перший український педагогічний часопис «Світло», який проіснував аж до війни. Але лише революція відкриває дійсне поле діяльності для цієї без порівняння працювитої та енергійної натури. С. Русова є членом першого Українського Комітету, з якого повсталала Центральна Рада, а потім членом Великої та Малої Ради, та одночасно директором департаменту позашкільної освіти в часі міністерства Стешенка. Вона відступає з військом та урядом до Кам'янця, який і був її останнім пристановищем на рідній землі. Заарештована зараз-же по упадку державности більшовиками С. Русова, яка вже має понад 60 років, втікає з в'язниці закордон, де вступає до Червоного Хреста. Вона об'їждить з Л. Черняхівською табори інтернованих українців та улекшує долю багатьом з них. Але надії на скорий поворот все зменшуються, і С. Русова переноситься до найбільшого українського культурного осередку — Праги, де й залишається назавжди. Вона працює в Подєбрадській Академії, в Педагогічній та Соціологічній Інституті, але найбільше в міжнародних жіночих

організаціях, де вони протигом багатьох рідні в постійною українською державістю. Поповнений він, широка освіта та знання мов здобувають. Її повчання місце на всіх міжнародних з'їздах. Але ці злиди та засланні за членів царського режиму, ці знання діяльність зкордонном, не перешкоджають С. Русові в її письменницькій та культурницькій праці, вони залишає подику гідну письменницьку спадщину, яка складається з статей, публіцистик, есеїв та великих наукових творів з цінними висновками. Залишається з цих творів написані подіями вже в тім віці, коли значайша людина вже йде на відпочинок, але всеж вони пасеріть профітні пліби-то молодого енергією та активністю. Це значаючи на високий він подіями-ної смерть її була цілком несподіваною для української колонії в Празі, яка урядила своїй найстарішій та найславішій громадині величний похорон.

Мих. Бремлі

ВІД УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ В ПАРИЖІ

Український Комітет у Парижі, ознайомившись на своєму засіданні 26 лютого з відозвою українських націоналістичних організацій в Сполучених Штатах, видрукованою в Паризькому «Українському Слові» 18. Її звернення до всіх українських організацій Америки в справі скликання Конгресу всіх українських організацій Сполучених Штатів, а, зокрема, звернувши свою вагу на слідуюче місце відозви:

«Українська еміграція в Європі не є осілюю, а по більшості тимчасовою, крім цього вона малочисленна й часто-густо політично переснарена й тому вона не може ні морально, ні легально репрезентувати полі українського народу, зокрема, коли через свої орієнтації на ворогів українського народу, не тішить довір'ям та попертям широких кол українських мас».

Постановляє:

1. Зазначену відозву вважати шкідливою для справи об'єднання українців за кордоном та образливою для нашої політичної еміграції, яка складається в переважаючій своїй більшості з бувших воїнів Армії УНР, з бувших урядовців, членів Уряду та бувших членів українських законодавчих установ. Ця еміграція, в частині своїй більш активній, завжди виявляла себе чинно, стояла та стоїть під тими прапорами, з якими вона вийшла, борючися до останньої можливості за визволення батьківщини своєї. Українська політична еміграція органічно зв'язана з усією визвольною боротьбою нашою, має право вважати себе поважним чинником в боротьбі за наше визволення за кордоном і нехтувати її значіння, одсувати її, яко чинник непотрібний, вважаємо за політичний нетакт з боку авторів відозви. Ці автори говорять, що ця еміграція є «тимчасовою», але вона є-

нус вже майже 20 років і коли не зробилася вона «сталою», то саме через те, що не прийняла вона чужого громадянства, що вважають себе українські політичні емігранти громадянами УНР. За це вони несуть тяжкий хрест і поневіряються по чужих державах.

2. Коли частина еміграції є дійсно пересвареною, то, на превеликий жаль, мусимо констатувати, що велика доля відвічальности за ці сварки падає саме на авторів відозви, які стоячи в опозиції до Уряду, нехтуючи часом самий факт його існування, допускаючись не обґрунтованої критики, вносили певний заколот серед менш сталих елементів цієї еміграції.

3. Цілком безпідставний і образливий закид робить відозва, буцім-то, ця еміграція мала якісь «орієнтації на ворогів українського народу». Ця еміграція, як і той Уряд, який вона твердо підтримує, виявили себе високо патріотичними і орієнтувалися вони завжди виключно на одну єдину Україну, уважали тільки на інтереси своєї батьківщини. Коли, йдучи за наказами Уряду, ця еміграція приймала його політику: Чолом проти півночі! Порозуміння з Заходом! — себ-то і з Польщею, то такої політики, в тій чи іншій формі, додержувалися останні роки і переважаюча більшість не тільки емігрантів, але й українців на Західних землях, як про це свідчать всі політичні декларації в справі закордонної політики українських послів з Галичини і Волині. Нині Уряд, а за ним і та еміграція, яку зазначена відозва так несправедливо ображає, орієнтується в своїх визвольних змаганнях на Францію та Англію. Сподіваємось, що принаймні ці держави не вважаються авторами відозви «ворогами українського народу».

4. Високо цінуючи національну активність Американських українських емігрантів, розуміючи що вони, як громадяне Сполучених Штатів та Канади, можуть принести величезну користь українській справі, Комітет виразно застерігає, що коли американська еміграція може принести дійсну користь українській справі, вона мусить підтримати змагання нашого національного, легального, Уряду. В цей мент, Уряд для України особливо потрібний, і тим паче, коли він існує, обов'язок всіх українців його підтримувати. До того ж Уряд в своїй декларації заявив, що він прагне до свого поповнення на ґрунті коаліційности, отже він аніяк не відкидає співпраці з іншими українськими угрупованнями оскільки він дійде з ними до порозуміння.

5. Наш Комітет ще раз нагадує і американській еміграції і так само авторам цитованої вище, на жаль такої нетактованої відозви, нашу пропозицію щиро і одверту встановити з ними тісний контакт, а далі ближчу співпрацю на добро Батьківщини нашої.

Париж, 26 лютого 1940 року.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

— Духовний концерт в Парижі. В неділю 18-го лютого в Українській Православній Церкві в Парижі відбувся концерт творів славного нашого композитора п. Юрія Пономаренка. Співав посилений хор Православної Української Церкви під орудою самого автора.

У програмі концерту увійшли твори автора — співи літургії Івана Золотоустого. Брак чисто українських співів релігійних, особливо, на еміграції, відчувався давно. Торкнувся цього питання і композитор наш п. Юрій Пономаренко. І от на концерт цей дав він співи майже повної літургії (за винятком «Вірую») : усі екстениї, антифони, «Святий Боже», херувимська, «Милость спокою», «Тобі поєм».... «Достойно є....» «Отче наш», «Нехай будуть уста наші...» І таким чином збагатив український репертуар церковний.

Виконано співи були дуже добре. Церква була переповнена не тільки українцями, але й численними чужинцями, які з охотою прийшли послухати українських релігійних співів.

А співи ті у творах п. Юрія Пономаренка справді чудові. В кожній з мелодій чути український характер, а у трьохголосій

розробці почувалася легкість і чарівність мелодій, такі істотні українському мистецькому характеру.

Вклад п. Юрія Пономаренка не оцінимо великий, і за те йому не тільки від слухачів, але й від всіх українців-православних щира й безконечна дяка.

Концерт той, нема що й казати — мав надзвичайний успіх. Б.

Доклад про Україну

Дня 22 лютого о 3-ій год пополудні, в салі Католицького Союзу для Міжнародних Студій (Union Catholique d'Etudes Internationales, 4, Rue des Fossés-St-Jacques, Paris 8) відбувся, на бажання французької секції згаданого Союзу, відчит проф. Ол. Шульгина на тему: «Сучасне положення на Україні».

Український народ, каже докладчик, живе в страшний матеріальний нужді, але він не втратив ani своєї національної свідомости, ani не забув своєї віри.

Не вважаючи на всі протирелігійні акції большевиків, український народ твердо придержується своїх традицій: дітей своїх хрестять, так як це робили їх батьки (хоч до церкви по священника їхати далеко, бо число тих, що пережили большевицький терор, є дуже скромне); крім цивільного шлюбу стараються ще відбутися церковний; ховають своїх мертвих

по приписам адміністрації, але священику землю кидають на гріб; про службу Богу не забувають ні в неділю, ні в свята: там, де не має священика, службу відправляє дяк, а то й жінка священика відчитує молитви там, де й дяка не має.

Найбільше непопулярністю з усіх радянських інституцій у нашого селянина користуються колхозники (коли не згадувати про ГПУ).

Велика любов нашого селянина до землі не вгасла, але ще більш зміцнилась: він лише мріє про ту хвилю, коли земля знову стане його власністю та коли він знову матиме право вільно плекати коні та худобу взагалі.

Зі всіх лихоліть большевицького раю, найглибше запало до серця нашого народу той страшний голод, який він пережив у 1933 році.

Український народ, відстоюючи з найбільшою завзятістю кожний ступінь свободи, тяжко за це заплатив. «Але наш народ і ми з ним глибоко віримо, що час відплати, час свободи не за горами», закінчив під гучні оплески докладчик свою доповідь про становище на Україні.

Далі, докладчик, еспромтом, доповнює свою доповідь короткою екскурсією в історію українського народу: від «Руси», Галича через Богдана Хмельницького аж до повної незалежності України та нинішніх часів: «Україну сплюндровано, але вона не вмерла, жие та жиемо вільним, незалежним життям».

Потім з багатьох запитів та дуже річевих доповнень, які давали присутні не можна оминати слова відомого професора

Паризького Університету Ле Фюр'а, що головував і який сказав: «прийшов час, коли «кокос на глиняних ногах» мусять розпастися — народи поневолені мусять стати вільними — Україна має бути незалежною державою. Франція й Англія мусять пам'ятати, що екзистенція 180 мільйонної держави є великою та сталою загрозою миру».

Зайве додавати, що щирість таких слів французького вченого, дуже підбадьорююче ділає на зтомлену та наболілу душу українця.

П р и с у т н і й

Некрологи

— Текля Пашина. 10 лютого в Везіні-при-Шалеті померла після короткої хвороби пані Текля Пашина, дружина сотника Петра Пашина.

Пані Пашина перебула з чоловіком всі тяжкі часи еміграції — табори, металургічні заводи Альзасу, емігрантські умови Шалету. Протягом багатьох років пані Пашина, хоч чужинка з роду, виявила себе палкою патріоткою українською широко-відданною нашої національній справі.

Осиротила покійна не тільки чоловіка, але й дівчину, яку кілька років перед смертю взяли на виховання, бо не мали своїх дітей.

Похорон відбувся у вівторок 13 лютого на місцевому кладовищі. Ховав небіжчицю прот. І. Бриндзан. На похорон, що видався надзвичайно урочисто, зійшлося сила люду, бо віддати останню шану прийшли не тільки члени місцевої Громади та філії Військового Товариства з родинами, але й багато чужих людей.

НА УВАГУ НАШИМ ГРОМАДЯНАМ

Генерального Штабу генерал-хірургий Ол. Удовиченко, колишній командир славної 3-ої Залізної дивізії, генерал-інспектор Армії УНР, один із найвидатніших і найавторитетніших наших військових, виготовував до друку велику французькою мовою книгу, присвячену відродженню й організації нашої повітряної збройної сили та історії визвольної війни, що її з таким героїзмом проводила Українська Армія.

Книжка ген. Ол. Удовиченка, добре уґрунтована, жито, написана, ілюстрована численними схемами тим більше значіння має, що вона виразно вказує те місце, яке в загальних операціях воєнних займало наше військо й підкреслює заслугу його в обороні Європи проти червоної навали.

Видатні французькі військові спеціалісти, як генерали Анріс й Кюльман, які могли ознайомитися з працею в рукопису, висловили свою авторитетну вельми прихильну її оцінку.

Перший з них дав до книжки свою передмову.

Умови воєнного часу не дозволили знайти для праці французького видавця, а тим часом саме сучасна війна й інтерес, який повсюди до української справи вона будить, робить її появлення більше, ніж коли потрібним і негайним.

Коли українське громадянство розуміє вагу й потребу такого видання, воно повинно саме знайти на те відповідні засоби.

Треба скластися на окремий фонд для видання цієї книжки.

Привернути увагу нашого громадянства на еміграції — в Європі, Америці й Азії та в рідній землі й закликати його складати датки на це видання — така мета цієї замітки.

Гроші можна висилати на редакцію «Тризуба» — М. І. Rudisev, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9- або на Т-во вояків Армії УНР у Франції — 248, rue St-Jacques, Paris 5.

Редакція «Тризуба», отримавши від численних прихильників й читачів посилену передплату і придбавши нових передплатників, — щиро дякує їм за цю підтримку, що приходить у слушний час.

З особою пані Папиної одходить од нас жінка, що так довго й у терпимим після тяжкої хрест нашого поневіряння по чуванні, мінка-тружениці, жінка-страдниця.

Для всіх, хто особисто знав покійну, її добре й чуло серце, її доброту й простосердечність, її смерть є великою непоправною втратою. А спогад про неї застається на завжди. Нехай чужа земля буде їй пером! Б. С.

— Сотник Василь Силенко. В останніх днях лютого, по дуже довгій і тяжкій хворобі в Альзасі упокоївся навіки сотник Армії УНР — Василь Силенко. Ім'я і особа сотника Василя Силенка широко відомі українській організованій еміграції. Довголітній Голова Кнютанжської Громади, видатний член філії Т-ва б. Вояків, частий делегат то від Громади то від філії на наших емігрантських з'їздах, сотник Василь Силенко всім давав приклад своєю активністю, своєю вдачею, своїм оптимізмом гарячого свідомого патріота. Його товариші з дивізії — славетної 3-ої Залізної — любили покійного власне за його темпераменту активність і рішучість. Біль заподіяний його смертю відчувають українці далеко по-за межами Альзасу, де покійний перебував від 1924 року, приїхавши з Польщі, з таборів. Помер небіжчик на 46-му році

життя, подоланий тяжкою недугою.

Ховав його при великій кількості присутніх прот. І. Бриндаан.

Одходять один по одному активні борці за волю України, гарні патріоти, що у обставинах емігрантського і склали зброї в боротьбі, залишивши, яко заповіт, приклад свого життя.

Як би молоде покоління змогло і зуміло перейняти той сильний погонь любови до рідної землі, яким горів сотник Силенко, як би молоді отак зуміли боротися на полі бою, як він, так гаряче і вірно служити українським прапорам, як він — це було б найкращим спогадом про дорогого бойового товариша з нашої вільної боротьби.

«Ви, хлопці, спіть,

Про долю-волю тихо сніть»... пригадуються слова із жалібної пісні.

Спи, любий товаришу Василю, про волю тихо сні! Вона, та воля України, прийде. Збудеться.

П о б р а т и м

П о п р а в к а

В минулому числі на стор. 32 у звіті про свято незалежності в Парижі, з вини складача, випало кілька рядків, а саме після другого рядку зверху мусить бути: полк. Гната Порохівського, Голову Т-ва б. Вояків Армії УНР в Румунії, п. М. Пана, Представника Вис. К-ра для біженців, з дружиною,

Редакція й адміністрація та адреса для звичайної кореспонденції: «Le TRIDENT» 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9. Адреса для грошових переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.

Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERENIAK 12, Rue Lagrange. Paris (8).